

WORLD ECONOMY AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

УДК 332.12+339.9
JEL R15, F21, O18

DOI: 10.26906/EiR.2024.2(93).3386

ТЕНДЕНЦІ ЗМІН РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗПОДІЛУ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІД ВПЛИВОМ НАСЛІДКІВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Грамотнєв Віталій Едуардович* кандидат економічних наук, докторант
Київський національний економічний університет;
заступник директора,
Інститут стратегічних досліджень «Нова Україна»

* ORCID: 0009-0009-2511-4649

© Грамотнєв В.Е., 2024

Стаття отримана редакцією 03.05.2024 р.
The article was received by editorial board on 03.05.2024

Вступ. Початок повномасштабної війни в Україні істотним чином вплинув на економічні процеси в регіонах України. Одним з видимих наслідків такого впливу стали зміни в запасах та потоках прямих іноземних інвестицій (ПІІ), вкладених у ті чи інші області. Раніше на їхній регіональний розподіл визначальний вплив мали фактори географічного розташування регіону, рівня його економічного розвитку, промислового потенціалу, розвиненості логістичної інфраструктури, забезпеченості кваліфікованою робочою силою. У нинішніх умовах порівняльна інвестиційна привабливість регіонів визначається значною мірою, в якій певний регіон постраждав або може постраждати від наслідків війни. З'ясування того, наскільки цей фактор впливає на приплив закордонного капіталу, представляє не лише значний науковий інтерес, але має ще й важливе практичне значення. ПІІ, на думку переважної більшості наукового економічного співтовариства, є найважливішим чинником прискорення розвитку національних економік, їх технологічної та структурної модернізації. Тому залучення приватного іноземного капіталу є ключовою умовою повоєнного відновлення економіки регіонів та України загалом. Для реалізації цього завдання важливо проаналізувати, як у поточних умовах змінилися тенденції регіонального розподілу ПІІ, що їх визначає зараз і в перспективі.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Дослідження залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України, зокрема в її регіони, було предметом постійного та активного інтересу вітчизняної спільноти науковців. Деякі з них акцентували увагу, переважно, на диспропорціях у регіональному розподілі запасів та потоків ПІІ та їх загальних економічних наслідках, проте не зосереджувались на виокремленні конкретних факторів, що зумовлюють згадану нерівномірність.

На приклад, Г. Сидор у розділі монографії «Залучення прямих іноземних інвестицій в регіони України» головний акцент зробила на глибокому та різнобічному аналізі нерівномірності накопичення іноземних активів в окремих регіонах держави, однак недостатньо уваги було приділено визначенню причин цього дисбалансу [1, с. 208]. Істотні міжчасові розбіжності серед областей за темпами притоку ПІІ відзначала В. Гнідіна та запропонувала розглядати їх як наслідки, в цілому, незбалансованої та неефективної регіональної та загалом державної інвестиційної політики [2]. Цікавий з точки зору методології підхід до вивчення регіональних диспропорцій вжили К. Березька зі співавторами, які із застосуванням методів просторової економетрики кластеризували регіони за рівнем запасів ПІІ [3, с. 114]. Втім, ці автори також лишили поза увагою корінні причини, з яких регіони опинились в тому чи іншому кластері. Аналогічну

глибину має розгляд підстав регіональних диспропорцій ПІІ у публікаціях Н. Рошиної [4], І. Мошляк [5], Л. Каленчука [6], І. Чуницької [7], А. Бережної [8], Р. Білик [9], Г. Мережко [10].

Інша група дослідників у вивченні регіонального розподілу ПІІ йшли далі та намагались визначити пріоритетний фактор, що мав визначальний вплив на розмір притоку закордонного капіталу до певних регіонів. Гіпотезу про рівень місцевого економічного розвитку як головну причину, внаслідок якої більші обсяги ПІІ спрямовуються у найбільш розвинені регіони, висловили Л. Сімків та Н. Потьомкіна [11, с. 459]. Згадані автори запропонували згрупувати регіони за часткою у загальному обсязі ПІІ: регіони-лідери, регіони із значенням частки від 1 до 10% та регіони-аутсайдери із часткою менше 1%. Схожі думки містяться у публікації Т. Олешко [12]. Ступінь індустріалізації регіонів пропонували використовувати Н. Казакова та Г. Доброскок як критерій для групування регіонів в рамках аналізу розподілу ПІІ [13, с. 133]. Наголошуючи на його нерівномірності, зазначені автори виділили три основні групи регіонів: м. Київ, сировинні регіони й великі індустріальні центри, регіони, що знаходяться поруч з ними. Потужність виробничого потенціалу є одним з ключових факторів привабливості регіонів для ПІІ з точки зору Н. Парфенцевої та співавторів [14, с. 71]. Причиною, що визначає регіональні диспропорції у залученні ПІІ з точки зору О. Полетаєва є ступінь інвестиційної привабливості регіонів, за яким згаданий автор розділив їх на 4 групи, в т.р. регіони пріоритетної, досить високої, середньої та низької інвестиційної привабливості [15, с. 25]. Аналогічний фактор вважали причиною істотних розбіжностей у запасах серед регіонів України Ю. Коваленко та І. Скуратівська [16, с. 156]. При цьому недостатню інвестиційну привабливість регіонів вони представили як наслідок низки елементів: високого податкового й адміністративного тиску на бізнес, фізичного та морального зносу, інфляції, вузького внутрішнього ринку тощо.

Ціла низка дослідників вивчала регіональний розподіл ПІІ в розрізі соціально-економічних районів України, концепція якого була запропонована вітчизняними вченими П. Масляком та П. Шищенком ще у 1996 році, та передбачала виокремлення Донецького, Придніпровського, Північно-Східного, Столичного, Центрального, Подільського, Північно-Західного, Карпатського та Причорноморського районів [17, с. 343]. Такий підхід використав, зокрема, Ю. Ярош, який у 2016 році у статті «Розподіл інвестицій за соціально-економічними районами України» наголошував на поляризації регіональної структури ПІІ, що спричинює диспропорції у розвитку регіонів [18, с. 149]. Окремі дослідники після початку Антитерористичної операції на Сході України, зокрема К. Малько у 2016 році, передбачали, що збереження попередніх тенденцій регіонального спрямування ПІІ в рамках концепції соціально-економічних районів є тимчасовим явищем і у середньостроковій перспективі вони змінюватимуться під впливом воєнних та інших факторів [19, с. 10–11]. Втім, зазначена концепція районування продовжувала використовуватись дослідниками й після початку повномасштабної війни як, наприклад, у публікації М. Тимоць [20]. Аналогічний розріз регіонів застосував у своєму дослідженні Н. Фатюха, на думку якого особливості географічного розподілу ПІІ в Україні формувались під впливом регіональної специфіки ведення господарської діяльності, пріоритетних напрямів розвитку регіонів, їх кліматично-природничих умов, розвитку технологій та трудового потенціалу [21].

Незважаючи на певні індивідуальні розбіжності у методах та підходах вищезгаданих авторів, в їх розробках можна виділити деякі схожі риси. Якщо перші, здебільшого, обмежувались констатацією регіональних диспропорцій, то другі намагались запропонувати один, але часто комплексний фактор, що, на думку дослідників, має визначальний вплив на розмір притоку ПІІ в регіони. В його якості виступали економічний розвиток, виробничий потенціал, інвестиційна привабливість тощо. Те, наскільки ця риса є притаманною регіону, слугувало підставою для його віднесення до певної групи, кластеру та пояснення чому приплив ПІІ до них істотно відрізняється від інших. Третя ж група дослідників запозичувала схеми групування із загальних концепцій соціально-економічного районування країни.

Відмінності у підходах та результатах дослідників з другої та третьої груп детерміновані особливістю районування як наукового методу, який, згідно з М. Долішнім, має два різних за змістом застосування: у пізнавальних цілях та для управління суспільними процесами [22, с. 4]. Останнє, на думку автора, не відповідає цілям дослідника у межах наукового пошуку причин того чи іншого регіонального розподілу ПІІ. Їх досягненню більшою мірою сприяє використання пізнавального підходу, у межах якого обґрунтовується гіпотеза про роль певного чинника або їх групи.

Мета статті. У попередні роки розгляд в якості такого фактору ступеня загального розвитку, індустріалізації, забезпеченості робочою силою, транспортною інфраструктурою тощо був повністю виправданим. Однак, з початком збройного конфлікту на Сході України, а потім й повномасштабної

війни в Україні у регіональному розподілі потоків ПШ все більшу роль почали відігравати чинники близькості того чи іншого регіону до лінії фронту або інтенсивності бойових дій на його території. Втім відчувається брак досліджень, що містили б науково-обґрунтований аналіз взаємозв'язку цих процесів й сили впливу факторів. Частково це зумовлено обмеженістю надійних даних про актуальну динаміку ПШ та постійною зміною розміру матеріальних втрат від війни, яких зазнали регіони держави.

Основний матеріал і результати. На думку автора, одна з найбільш повних і комплексних оцінок масштабу та регіонального розподілу таких втрат міститься у доповіді «Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення», яку підготували та регулярно оновлюють фахівці ЦОВВ України, ООН, Світового банку та Євросоюзу [23, с. 26]. На підставі даних про економічні втрати та збитки, понесені з моменту початку війни до початку 2023 року, у згаданій доповіді пропонується розділити регіони на такі групи: прифронтові, опорні, тиллові та деокуповані. Зіставимо запропоноване угруповання регіонів та динаміку запасів ПШ у них у 2022 році в Таблиці 1:

Таблиця 1

Групування регіонів за ознаками понесених внаслідок війни втрат, збитків та зміни запасів ПШ у 2022* р., у %

Група регіонів	Завдана шкода та збитки**		Приріст/ скорочення запасів ПШ по групі у 2022 р., у % до попереднього року***
	у млрд. дол. США	у % від загальної суми	
Прифронтові: Донецька, Запорізька, Луганська, Миколаївська, Харківська, Херсонська	236,7	56%	-37%
Повернуті під контроль Уряду: м. Київ, Житомирська, Київська, Сумська, Чернігівська	80,2	19%	-23%
Опорні: Вінницька, Дніпропетровська, Кіровоградська, Одеська, Полтавська	25	6%	-23%
Тиллові: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Черкаська	17,2	4%	-10%

* - на кінець травня 2024 року доступні дані про ПШ в регіональному розрізі обмежуються 2022 роком через особливі вимоги законодавства у воєнний час.

** - завдана шкода охоплює період з 24 лютого 2022 року до 24 лютого 2023 року; завдані збитки охоплюють період у 18 місяців після спливу 12 місяців з моменту початку вторгнення РФ.

*** - дані розраховані на основі звітності підприємств, які її надали, та будуть уточнені після отримання НБУ повної інформації. Дані наведено без урахування тимчасово окупованих територій.

Джерело: розраховано автором за [23, с. 26, 24]

З наведених даних помітна загальна тенденція, згідно з якою більшій частці певної групи регіонів у загальному обсязі збитків та втрат відповідає більш глибоке падіння запасів ПШ. Виключення з цього тренду у випадку груп опорних та деокупованих регіонів може пояснюватись тим, що підприємства прямого інвестування (тут і далі – ППШ, тобто економічна одиниця, яка за методологією Національного банку України знаходиться під контролем або значним впливом прямого іноземного інвестора) в останніх ще не передали звітність в повному обсязі.

З метою більш ґрунтовного вивчення взаємозв'язку економічних наслідків війни та регіональної динаміки запасів ПШ розрахуємо індивідуальні індекси приросту сукупних запасів ПШ за рахунок окремих інструментів та факторів для кожного з регіонів у 2022 році. Для цього застосуємо метод декомпозиції національного індексу приросту запасів ПШ:

$$I_{III}^t = \frac{III^t}{III^{t-1}} = \sum \frac{F_i^t}{III^{t-1}}, \quad (1)$$

де I_{III}^t – індекс приросту запасів ПШ у рік t, III^t – сукупна зміна запасів ПШ у рік t порівняно з роком t-1, III^{t-1} – запаси ПШ у рік t-1, F_i^t – зміна запасів ПШ у рік t порівняно з роком t-1 за рахунок інструментів та факторів, за якими НБУ здійснює облік ПШ.

Тоді індивідуальний індекс приросту сукупних запасів ПШ за рахунок змін в окремому регіоні можна

визначити шляхом приведення формули 1 до наступного виду:

$$I_{IIIrF_i}^t = \frac{F_{ri}^t}{III^{t-1}}, \quad (2)$$

де $I_{IIIrF_i}^t$ – індекс приросту сукупних запасів III у рік t за рахунок зміни в регіоні r одного з інструментів або факторів F, F_{ri}^t – зміна запасів III в регіоні r у рік t порівняно з роком t-1 за рахунок інструментів та факторів.

Розрахуємо із застосуванням формул 1 й 2 індекси та обсяги втрат для кожного з регіонів у 2022 році:

Таблиця 2

**Індекси приросту сукупних запасів III в Україні у 2022 р.
за рахунок інструментів III та внаслідок окремих факторів у регіонах*, у %**

Регіони	Інструменти участі в капіталі (крім реінвестування доходів)	Реінвестування доходів	Боргові інструменти	Курсова різниця, переоцінка капіталу та інші зміни	В цілому за рахунок змін у регіоні	Завдана шкода та збитки, у млрд. дол. США***
	1	2	3	4	1+2+3+4	
По Україні	0,70%	0,5%	-0,4%	-23,3%	-22,4%	423,9
м. Київ	0,26%	1,6%	0,1%	-11,6%	-9,6%	17,1
Дніпропетровська	0,02%	0,2%	-1,3%	-2,4%	-3,5%	8,7
Донецька, Луганська, Херсонська	**	**	**	**	-3,1%	135,8
Полтавська	-0,005%	0,4%	0,4%	-2,0%	-1,3%	4,2
Запорізька	-0,01%	-0,4%	0,1%	-0,8%	-1,2%	25,4
Харківська	-0,01%	-0,2%	0,02%	-0,5%	-0,7%	62,3
Київська	0,08%	0,02%	-0,1%	-0,7%	-0,7%	29
Львівська	0,04%	0,5%	-0,02%	-1,1%	-0,5%	4
Одеська	0,05%	-0,1%	0,1%	-0,5%	-0,5%	5,4
Миколаївська	0,01%	-0,2%	0,1%	-0,4%	-0,4%	13,2
Закарпатська	0,001%	-0,01%	0,04%	-0,3%	-0,3%	1
Житомирська	0,01%	-0,1%	0,02%	-0,1%	-0,2%	3,7
Сумська	0,00%	-0,01%	0,01%	-0,2%	-0,2%	10,3
Рівненська	0,04%	-0,4%	0,1%	0,2%	-0,2%	1,6
Івано-Франківська	0,002%	-0,3%	0,002%	0,2%	-0,1%	1,3
Волинська	-0,003%	0,1%	0,04%	-0,2%	-0,1%	1,5
Черкаська	0,01%	-0,3%	0,03%	0,2%	-0,04%	3,2
Кіровоградська	-0,003%	0,1%	0,02%	-0,1%	-0,04%	2,6
Чернігівська	0,01%	0,1%	0,01%	-0,1%	-0,03%	20,2
Хмельницька	0,02%	0,04%	0,1%	-0,2%	-0,02%	2,2
Чернівецька	-0,001%	0,02%	0,003%	-0,03%	-0,01%	0,9
Нерозподілено за регіонами	0,06%	-0,01%	-0,01%	0,04%	0,1%	64,8
Вінницька	-0,005%	0,3%	0,1%	-0,3%	0,1%	4
Тернопільська	-0,0001%	0,03%	0,1%	-0,01%	0,1%	1,6

* - дані розраховані на основі звітності підприємств, які її надали, та будуть уточнені після отримання НБУ повної інформації. Дані наведено без урахування тимчасово окупованих територій.

** - дані враховані до загального обсягу III, але не оприлюднювалися Нацбанком у зв'язку з низьким рівнем звітування підприємств.

*** - завдана шкода охоплює період з 24 лютого 2022 року до 24 лютого 2023 року; завдані збитки охоплюють період у 18 місяців після спливу 12 місяців з моменту початку вторгнення РФ.

Джерело: складено автором за [23, с. 26, 24]

Безпосереднє порівняння наведених даних показує, що майже за половину від сукупного падіння

запасів ПП в країні у 2022 році відповідає столиця. Крім цього, скорочення згаданого показника в Києві через курсову різницю, переоцінку капіталу та інші зміни забезпечило майже половину спаду запасів через ці фактори в цілому по Україні. Цей статистичний факт – прояв особливості методики фіксації вітчизняною статистикою ПП, які враховуються за місцем реєстрації головного офісу ПП, тобто традиційно у Києві. Однак виробничі потужності, у створення чи розвиток яких насправді було вкладено іноземний капітал, можуть бути розміщені в інших регіонах. На таку особливість неодноразово звертали увагу вітчизняні дослідники. Наприклад, Н. Фатюха зазначає, що прямі іноземні інвестори (тут і далі ПІ) воліють вкладати капітал у «всеукраїнські компанії, які лише зареєстровані в Києві, а їх виробничі потужності розміщені, в переважній більшості, поза столицею» [21]. Столиця та Київська область справді мають порівняно більшу привабливість для ПП через забезпеченість розвинутою інфраструктурою, значний обсяг кваліфікованої робочої сили та інші умови, проте вищезазначена особливість обліку ПП, на думку автора, все ж таки сприяє спотворенню оцінки частки м. Києва у загальних запасах ПП в країні та, як наслідок, впливу на них динаміки у столиці.

Недостатній рівень подання звітів підприємствами з Донецької, Луганської та Херсонської областей не дозволяє адекватно оцінити динаміку ПП у цих регіонах. Подальше розподілення регіонів у Таблиці 4 за рівнем їхнього впливу на зміну сукупних запасів ПП, як і попереднє порівняння групових показників у Таблиці 3, підказує гіпотезу про те, що воно пов'язане з розподілом суми економічної шкоди, заподіяної економікам регіонів війною. Для перевірки цієї гіпотези скористаємося математичними методами та визначимо ступінь кореляції між наведеними показниками.

Для цього, по-перше, очистимо вибірку від викидів, якими слід визнати неповні, а тому ненадійні дані Донецької, Луганської та Херсонської областей, а також нерозподілені між регіонами дані. По-друге, встановимо можливість застосування в даному випадку коефіцієнта лінійної кореляції Пірсона, необхідною вимогою для якого є нормальний розподіл вихідних даних. Для цього використаємо графічний метод, а саме метод «імовірнісного паперу». У випадку, якщо дані, що спостерігаються, належать функції нормального розподілу, гістограма на «імовірнісному папері» набуває вигляду прямої лінії. Побудовані із застосуванням зазначеного методу гістограми для індексів та сум втрат та збитків з Таблиці 2 мають такий вигляд:

Характер отриманих гістограм дозволяє говорити про те, що дані, що спостерігаються, не розподілені нормально, а значить прийнятним інструментом для дослідження їх кореляції є коефіцієнт рангової кореляції Спірмена. Його значення, розраховані для пар аналізованих показників зведені у Таблицю 3.

Зважаючи, що згідно зі шкалою Чеддока значення коефіцієнту кореляції у діапазоні 0,5-0,7 визнаються свідомством помітного зв'язку між показниками, що спостерігаються, маємо підстави стверджувати наявність подібного зв'язку між глибиною враження економіки регіону, вираженої через розмір матеріальних втрат й збитків, та приростом запасів ПП. Очевидно, що зв'язок цей має негативну силу.

Таблиця 3

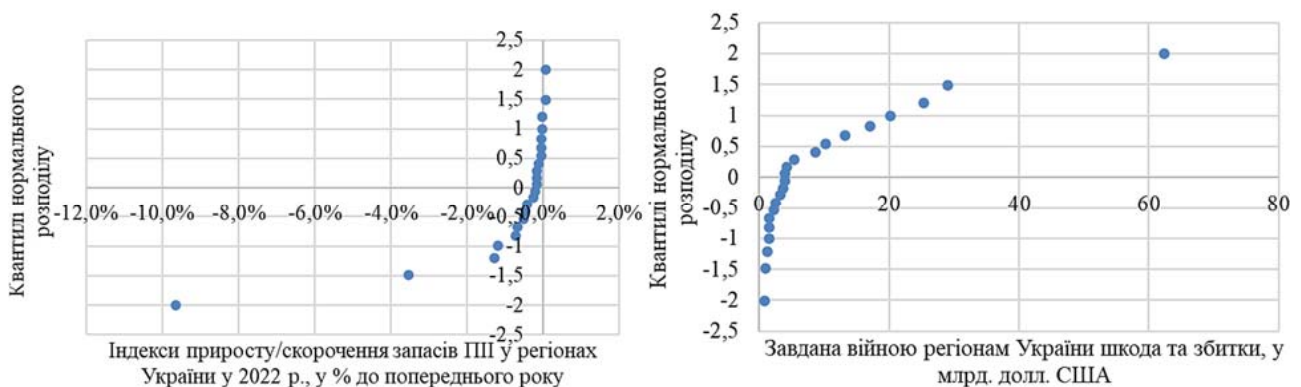

Рис. 1. Гістограми «імовірнісного паперу» регіональних індексів приросту/скорочення ПП та обсягів шкоди й збитків від війни у 2022 р.

Джерело: розраховано автором за [23; 24]

Коефіцієнти рангової кореляції Спірмена між розмірами завданої війною регіонам України у 2022 році шкоди, понесених ними збитків та індексами зміни сукупних запасів ПІІ за рахунок інструментів, внаслідок окремих факторів та в цілому

	Інструменти участі в капіталі (крім реінвестування доходів)	Реінвестування доходів	Боргові інструменти	Курсова різниця, переоцінка капіталу та інші зміни	В цілому за рахунок змін у регіоні
Завдана шкода та збитки, у млрд. дол. США	0,16	-0,06	-0,02	-0,62	-0,61

Джерело: розраховано автором

Висновки. Результати проведеного аналізу свідчать, що згадану залежність майже повністю можна віднести на рахунок зв'язку між регіональним розподілом суми втрат й збитків та скороченням запасів ПІІ внаслідок курсової різниці, переоцінки капіталу та інших змін.

Втім, зазначений фактор у 2022 році майже не мав впливу на розподіл серед регіонів приросту ПІІ за рахунок вкладень в капітал, реінвестування доходів та боргових інструментів. Їх скорочення відбувалось не лише в регіонах, охоплених активними бойовими діями, але й у віддалених від лінії фронту. На думку автора, одною з причин такої випадковості була трансляція «шоку» наслідків початку війни від прифронтових регіонів вглиб економічного простору країни через систему господарських зв'язків між головними офісами ПІІ та їх виробничими потужностями в інших регіонах. Таке припущення підтверджується спостереженнями експертів НБУ, згідно з якими: «падіння економічної активності спостерігалось й у порівняно спокійних областях через розриви ланцюгів постачання та виробництва, невизначеність та збільшення ризиків, відплив робочої сили та додаткові витрати» [25, с. 8].

Одночасно слід враховувати наявність певного часового «лагу» між моментом прийняття управлінського рішення щодо вкладень капіталу, реінвестування доходів, збільшення або зменшення боргових зобов'язань між ПІІ і ПІІ та його відображенням у статистиці. Наслідки війни сприяли збільшенню тривалості цього «лагу». Виходячи з викладеного, можна припустити, що дані про зміни регіональних запасів ПІІ у 2023 році, коли вони будуть опубліковані, покажуть наявність більш тісного зв'язку з наслідками війни, що мали місце у 2022 році, що відкриває перспективи подальшого наукового пошуку в цьому напрямі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сидор Г.В., Маринчак Л.Р. Залучення прямих іноземних інвестицій в регіони України. Розвиток соціально-економічних систем в умовах глобальної нестабільності: колективна монографія. Чортків : ЧННПБ, 2017. С. 205–214.
2. Гнідіна В.С. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в регіонах України. Матеріали Всеукр. форуму з проблем міжнародних економічних відносин «Проблеми розвитку малих відкритих економік». Державний університет «Житомирська політехніка», 18 квітня 2018 року. С. 246–248.
3. Березька К., Березький О., Маслій В. Оцінювання диспропорцій регіонального розподілу іноземних інвестицій в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 12. С. 106–114.
4. Рощина Н.В., Борданова Л.С., Мілько І.В. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2017. № 14. С. 126–132.
5. Мошляк І. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. № 4(60). С. 26–31.
6. Каленчук Л.В. Способи залучення іноземних інвестицій в умовах євроінтеграційних процесів в Україні. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. № 4(78). С. 38–44.
7. Чуницька І.І., Нізельська М.А. Прямі іноземні інвестиції в Україну: проблеми та шляхи їх вирішення. *Науковий журнал «Приазовський Економічний Вісник»*. Клас. прив. унів. 2019. № 3(14). С. 118–122.
8. Бережна А.Ю. Регіональні аспекти залучення прямих іноземних інвестицій у промисловість. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2018. № 30. С. 82–85.
9. Білик Р.С., Гаврилюк О.В. Сучасні проблеми залучення інвестиційних ресурсів в економіку України. *Регіональна економіка*. 2022. № 3(105). С. 106–111.
10. Мережко Г.М., Ткачук М.Є. Статистичний аналіз прямих іноземних інвестицій в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 1213–1215.
11. Сімків Л.Є., Потьомкіна Н.Ю. Особливості залучення іноземних інвестицій в регіонах України: проблеми та шляхи їх розв'язання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 15. С. 404–408.

12. Олешко Т.І., Козел А.М. Особливості залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Ефективна економіка*. 2019. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6979> (дата звернення: 29.05.2024).
13. Казакова Н.А., Доброскок А.К. Міжнародні інвестиції України. Проблеми та перспективи їх утворення. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2020. № 10. С. 132–138.
14. Парфенцева Н., Голубова Г., Самойленко А. Статистичне оцінювання та моделювання інвестиційної привабливості регіонів України. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2021. № 2(8). С. 66–78.
15. Полетаєв О.О. Фінансові аспекти залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 10. С. 21–27.
16. Коваленко Ю., Скуратівська І. Диспропорційність вкладень іноземних інвесторів у галузі та регіони України. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2011. № 2. С. 146–154.
17. Масляк П.О., Шищенко П.Г. Географія України: Пробний підручник для 8-9 класів середньої школи. Київ : Зодіак-ЕКО, 1996. 432 с.
18. Ярош Ю.О. Розподіл інвестицій за соціально-економічними районами України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 10. Ч. 2. С. 146–152.
19. Малько К. Регіональний аспект залучення іноземних інвестицій в економіку України. Економічний механізм управління інноваціями: методологія, теорія та практика: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 16–17 вересня 2016 р.). Львів : ЛЕФ. 2016. 144 с.
20. Тимоць М., Стахів Г. Фінансові аспекти залучення іноземних інвестицій в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-70>
21. Фатюха Н.Г., Рябченко І.А. Дослідження прямих іноземних інвестицій у розрізі регіонів України. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2021. № 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.10.91> (дата звернення: 28.05.2024).
22. Долішній М.І., Паламарчук М.М., Паламарчук О. М., Шевчук Л.Т. Соціально-економічне районування України. НАН України. Інститут регіональних досліджень. Львів, 1997. 50 с.
23. World Bank, Government of Ukraine, European Union, United Nations «Україна - Швидка Оцінка Завданої Шкоди Та Потреб На Відновлення: Лютий 2022 – Лютий 2023». Washington D.C.: World Bank Group. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099062823034041908/P18017401fe8430010af21016afb4ebc8c4>
24. Національний банк України. Статистика зовнішнього сектору України: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення: 22.05.2024)
25. Національний банк України. Макроекономічний та монетарний огляд, травень 2022 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MM_2022-05.pdf?v=7 (дата звернення: 22.05.2024)

REFERENCES:

1. Sydor H., Marynchak L. (2017) Attraction of foreign direct investment in the regions of Ukraine. Development of socio-economic systems in conditions of global instability: collection. monograph. Chortkiv: TNEU, pp. 205–214. (in Ukrainian)
2. Hnidina V. S. (April 18, 2018) Peculiarities of attracting foreign direct investment in the regions of Ukraine. Materials of the All-Ukrainian forum on problems of international economic relations "Problems of development of small open economies". Zhytomyr Polytechnic State University. P. 246–248. (in Ukrainian)
3. Berezska K., Berezsky O., Masliy V. (2013) Assessment of regional disparities of foreign investments in Ukraine. *Actual problems of economics*, no. 12, pp. 106–114. (in Ukrainian)
4. Roshchyna N., Bordanova L., Milko I. (2017) Features attracting foreign direct investment in Ukraine. *Economic Bulletin of NTUU "Kyiv Polytechnical Institute"*, no. 14, pp. 126–132. (in Ukrainian)
5. Moshlyak I. (2020) Features of attracting foreign direct investments in the economy of Ukraine. *Science Notes of KROK University*, no. 4(60), pp. 26–31. (in Ukrainian)
6. Kalenchuk L. (2020) Ways to attract foreign investment to regions of the country in the context of european integration processes in Ukraine. *Problems of the systemic approach in economics*, no. 4(78), pp. 38–44. (in Ukrainian)
7. Chynyska I., Nizelska M. (2019) Foreign direct investment in Ukraine: problems and ways to solve them. *Pryazovskyy ekonomichnyy visnyk*, no. 3(14), pp. 118–122. (in Ukrainian)
8. Berezna, A. (2018) Regional Aspects of Foreign Direct Investment Attracting into Industry. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, no. 30, pp. 82–85. (in Ukrainian)
9. Bilyk R., Havrylyuk O. (2022) Modern problems of attracting the investment resources in the economy of Ukraine. *Regional Economy*, no. 105(3), pp. 106–111. (in Ukrainian)
10. Merezko Gh., Tkachuk M. (2015) Statistical analysis of foreign direct investment in Ukraine. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 8, pp. 1213–1215. (in Ukrainian)
11. Simkiv L., Potomkina N. (2017) Features of attraction of foreign investments in the regions of Ukraine: problems and their solutions. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 15. pp. 404–408. (in Ukrainian)

12. Oleshko T., Kozel A. (2019) Features of attraction of foreign investments into the economy of Ukraine. *Efektivna ekonomika*, no. 4. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6979> (accessed May 29, 2024). (in Ukrainian)
13. Kazakova N., Dobroskok A. (2020) International investment activity of Ukraine. Problems and perspectives of its formation. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: International Relations. Economics. Country Studies. Tourism*, no. 10, pp. 132–138. (in Ukrainian)
14. Parfentseva N., Holubova H., Samoilenko A. (2021) Statistical assessment and modeling of investment attractiveness of Ukrainian regions. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovations*, no. 2(8), pp. 66–78. (in Ukrainian)
15. Polietaiev O. (2013) Financial aspects of attracting foreign investments in the economy of Ukraine. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 10. pp. 21–27. (in Ukrainian)
16. Kovalenko Y., Skurativska I. (2011) Disproportion of investments of foreign investors is in industries and regions of Ukraine. *Collection of scientific works of the National University of the State Tax Service of Ukraine*, no. 2, pp. 146–154. (in Ukrainian)
17. Maslyak P. O., Shishchenko P. G. (1996) Geography of Ukraine. Trial textbook. Kyiv: Zodiac-ECO. 432 p. (in Ukrainian)
18. Yarosh Y. (2016) Distribution of social investment - economic region of Ukraine. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University: Series: International Economic Relations and the World Economy*, no. 10, part 2, pp. 146–152. (in Ukrainian)
19. Malko K. (September 16–17, 2016) Regional aspect of foreign investment attraction in the economy of Ukraine. The economic mechanism of innovation management: methodology, theory and practice: materials of the international science and practice conf. Lviv: LEF, 144 p. (in Ukrainian)
20. Tymots M., Stakhiv G. (2023) Financial aspects of attracting foreign investments under the conditions of the state of martial. *Economy and society*, no. 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-70> (in Ukrainian)
21. Fatiukha N., Riabchenko, I. (2021) Analysis of foreign direct investment in terms of regions of Ukraine. *Efektivna ekonomika*, no. 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.10.91> (accessed May 28, 2024). (in Ukrainian)
22. Dolishniy M., Palamarchuk M., Palamarchuk O., Shevchuk L. (1997) Socio-economic zoning of Ukraine. NAS of Ukraine. Lviv: Institute of Regional Studies. Lviv. 50 p. (in Ukrainian)
23. World Bank, Government of Ukraine, European Union, United Nations. Second Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA2): February 2022 - February 2023 (English). Washington D.C.: World Bank Group. Available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/P1801740d1177f03c0ab180057556615497>
24. National bank of Ukraine. Statistics of the external sector of Ukraine: website. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (accessed May 22, 2024). (in Ukrainian)
25. National bank of Ukraine. Macroeconomic and monetary review, May 2022: website. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MM_2022-05.pdf?v=7 (accessed May 22, 2024).

УДК 332.12+339.9

JEL R15, F21, O18

Грамотнєв Віталій Едуардович, кандидат економічних наук, докторант, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана; заступник директора Інституту стратегічних досліджень «Нова Україна». **Тенденції змін регіонального розподілу прямих іноземних інвестицій під впливом наслідків війни в Україні.**

У статті аналізуються зміни, що сталися у динаміці залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у регіони України, у зв'язку з початком війни. Якщо раніше їх розподіл серед регіонів визначався, насамперед, географічним розташуванням, розвиненістю їхньої економіки, транспортної інфраструктури та людського капіталу, то з початком війни значущість цих факторів скоротилась. В інвестиційній привабливості регіонів помітну роль почало відігравати те, наскільки він постраждав від наслідків війни. Отримані результати дозволили науково-обґрунтовано оцінити вплив згаданого чинника на елементи потоків ПІІ у розрізі регіонів, що становить наукову новизну представленого дослідження. Одночасно результати роботи мають практичне значення, оскільки можуть бути використані для розробки стратегій із залучення інвестицій та відновлення постраждалих регіонів України.

Ключові слова: міжнародне інвестування, інвестиційна поведінка ТНК, вплив війни на ПІІ, регіональний розподіл ПІІ, диспропорції розвитку регіонів, математичне моделювання.

UDC 332.12+339.9

JEL R15, F21, O18

Vitalii Hramotniev, Ph.D. in Economic Sciences, Doctoral Student, Kyiv National University of Economics named after Vadym Hetman; deputy director of the Institute of Strategic Studies "New Ukraine". **Changes in the regional distribution of foreign direct investments under the influence of the consequences of the war in Ukraine.**

The article analyzes the changes that have occurred in the dynamics of attracting foreign direct investment (FDI) to the regions of Ukraine due to the outbreaks of the war. The issue of uneven regional distribution of foreign capital in previous years aroused great interest on the part of domestic academic economists in the context of imbalances in the level of economic development of regions. Particular attention in this study is paid to a comprehensive review of the work of these researchers from the point of view of the conditions in which the regions found themselves with the outbreak of a full-scale war in Ukraine. One notable consequence of this conflict has been a significant change in the stock and flow of foreign direct investment. If previously their distribution among regions was determined, first of all, by the geographical location of the regions, the development of their economic and industrial potential, transport infrastructure, and human capital, then with the beginning of the war, the impact of these factors weakened significantly. The factors of remoteness from the active warzone and the extent to which the region's economy suffered from the consequences of the war began to play a much larger role in the investment attractiveness of regions. Taking this into account, a scientifically based assessment of the strength of influence of these factors on the dynamics of the regional distribution of FDI and their structure was chosen as the primary objective of the study. The results obtained through the use of advanced economic statistics methods made it possible to identify key relationships and trends within the mentioned processes. In particular, it was possible to establish the degree of differentiation of the impact of the war's consequences on various elements of FDI flows by region, which constitutes the scientific novelty of the presented research. At the same time, the results of the work have practical significance, since they can be used to develop effective strategies to attract investment and restore the affected regions of Ukraine. The findings provide valuable insights for policymakers and stakeholders involved in the economic recovery and development of the war-impacted areas.

Key words: international investment, investment behavior of TNCs, impact of war on FDI, regional distribution of FDI, regional development disparities, mathematical modeling.